

CAP A UNA ESGLÉSIA SINODAL

El Papa Francesc ha convocat un Sínode que té com a tema principal reflexionar sobre la sinodalitat i, a més, ha establert un ampli procés de consulta sobre aquest tema. Però, què vol dir realment? què és el que implica?

1.- Caminar junts

“Sínode” és una paraula que ve del grec i vol dir caminar al costat d'un altre, fer junts un camí. Per això, la paraula “sínode” expressa allò que és l'Església: unes persones que caminen juntes seguint Jesús. Convé recordar que en els orígens, els cristians eren coneguts com “els deixebles del camí” (cf. He 9, 2; 19. 9.23; 24, 14. 22). No és estrany que un venerable autor com sant Joan Crisòstom (segle IV) digués que Església és “nom que indica caminar junts (sínode)” (Exp. In Psalm. 149, 1).

A partir dels ensenyaments del Concili Vaticà II i de l'experiència de l'Església ha anat creixent des de llavors la consciència que tota l'Església és sinodal. El papa Francesc deia que la sinodalitat no és simplement una moda, ni és un nou eslògan, sinó que “la sinodalitat expressa la naturalesa de l'Església, la seva forma, el seu estil, la seva missió” (18-09-2021).

2.- L'Església és comunió

Hi ha dos principis teològics que fonamenten la sinodalitat. El primer és que l'Església és una comunió. Aquesta comunió té dues dimensions: vertical (comunió amb Déu) i horitzontal (comunió entre els homes). El més important és la unió amb Déu Trinitat, que es realitza mitjançant la fe i el baptisme. La comunió amb Déu dona origen a la comunitat de creients, que és “comunitat de fe, esperança i amor” (LG 8).

La sinodalitat indica la manera específica de viure aquest ésser comunió. L'Església manifesta i realitza en concret el seu ésser comunió en caminar junts, en reunir-se en assemblea i en participar activament tots els seus membres en la seva acció evangelitzadora (CTI, La sinodalitat, 6).

3.- Cada fidel a l'Església té el sentit sobrenatural de la fe (*sensus fidei*)

El segon principi teològic que hem de tenir en compte és que cada fidel a l'Església, en virtut del seu baptisme, té el sentit sobrenatural de la fe, que li fa captar allò que ha de creure i com ha de portar-ho a la pràctica. Com diu el Papa a *Evangelii Gaudium*: “Com a part del misteri d'amor cap a la humanitat, Déu dota la totalitat dels fidels d'un instint de fe —el *sensus fidei*— que els ajuda a discernir allò que ve realment de Déu. La presència de l'Esperit atorga als cristians una certa connaturalitat amb les realitats divines i una saviesa que els permet captar-les intuïtivament encara que no tinguin l'instrumental adequat per expressar-les amb precisió” (EG 119).

Una conseqüència d'aquest principi és que no es pot fer una divisió rígida entre *Ecclesia docens* i *Ecclesia discens*, “entre dirigents i sotmesos, entre els qui ensenyen i els que han d'aprendre, oblidant que a Déu li agrada canviar posicions” (18- 09-2021).

4.- Dret a participar a la vida i missió de l'Església

El sínode es presenta amb el lema “comunió, participació i missió”. La participació és una manera de concretar la comunió. En una Església sinodal “tots són protagonistes, ningú no pot ser considerat com un mer figurant” (18-09-2021). “Si falta una participació real de tot el Poble de Déu, els discursos sobre la comunió corren el risc de romandre com a intencions pietoses”, ha dit el Papa (9-10-2021).

El Papa vol fer front al perill del clericalisme, és a dir, de constituir els sacerdots i bisbes com una casta o grup a part, al qual els altres han d'obeir.

La participació no pot quedar en una paraula buida, sinó que s'ha de concretar. “No ens podem accontentar amb la forma, sinó que és necessari oferir instruments i estructures que facilitin el diàleg i la interacció del poble de Déu.

5.- Per a la missió

La comunió i la participació són per a la missió. L'església és comunió (*koinonia*) per a la missió, per evangelitzar. De la naturalesa de l'Església sorgeix la missió.

Al document de la Comissió teològica sobre la sinodalitat s'afirma que “la sinodalitat es viu al servei de la missió” i es recorda l'afirmació del Concili: “*Ecclesia peregrinans natura sua missionaria est*” (AG 2). “La posada en marxa d'una Església sinodal –es diu– és el pressupost indispensable per a un nou anunci missioner que involucri tot el poble de Déu” (n. 9).

6.- Etapes i nivells del camí sinodal 2021-2023

Hi ha tres nivells en l'exercici de la sinodalitat (cf. 17-10-2015): el primer nivell el trobam a les Esglésies particulars; en elles és necessari revifar el procés de participació a través dels diversos consells i “organismes de la comunió”. L'escolta de tots els batejats es fa especialment a les esglésies locals.

El segon nivell correspon a les províncies i regions eclesiàstiques, als concilis particulars i, de manera especial, a les conferències episcopals (cc. 431-459).

L'últim nivell és el de l'Església universal, on el Sínode dels Bisbes, “representant l'episcopat catòlic, es transforma en expressió de la col·legialitat episcopal dins una Església tota sinodal” (17-10-15).

El document de la Comissió teològica fa una distinció que pot clarificar la funció diferent que correspon a fidels i pastors. Entre ells no hi ha d'haver separació, sinó distinció de competències. Tots els fidels contribueixen al procés de prendre decisions per a la vida de l'Església, però correspon als pastors formular les decisions: “l'elaboració és una competència sinodal, la decisió és una responsabilitat ministerial” (n. 69).

7.- La pregunta fonamental

El Papa ens planteja una pregunta fonamental, que és la següent: Com es fa en concret el “caminar junts”? Quins camins hem de recórrer per créixer en sinodalitat? Quins passos ens convida a fer l'Esperit?

És una pregunta que es refereix a:

- L'estil de vida de l'Església
- Les estructures i processos eclesials (la sinodalitat queda en un desig pur si no s'encarna en estructures i processos)
- Els processos i esdeveniments sinodals (Sínode dels bisbes, Sínodes diocesans, Assemblies,...)

Ens fa preguntar-nos també per la nostra Església diocesana, per detectar a quines àrees necessita la nostra Església millorar i convertir-se (en la seva vida espiritual, cultura, actituds, estructures, pràctiques pastorals, relacions, sortida missionera, etc.) i de quina manera l'Esperit Sant ens convida a créixer en sinodalitat: quins passos ha de fer la Diòcesi per ser més sinodal?

L'objectiu d'aquesta consulta és escoltar junts allò que l'Esperit Sant diu avui a l'Església. No es tracta de recollir opinions ni de fer una enquesta, sinó d’“escoltar la veu de Déu, de captar la seva presència, d'interceptar-ne el pas i el buf de vida” (18-09-2021).

8.- Escoltar la veu de tots

L'escolta de Déu es fa a través de l'escolta dels altres, allò que l'Esperit suggereix als altres. En el procés sinodal és fonamental el diàleg per discernir comunitàriament el camí.

És molt important que hi trobi espai la veu dels pobres i dels exclosos (refugiats, emigrants, els que viuen en pobresa, etc). També desitjam escoltar la veu dels qui s'han allunyat de l'Església. Per això és important deixar les portes obertes, deixant que entrin a la parròquia totes les persones. Als fidels de Roma els deia el Papa: “No deixeu ningú fora ni darrere” (18-09-2021).

9.- Somiar una Església diferent

Al vademècum es diu que “la finalitat d'aquest Sínode no és produir més documents. Més aviat pretén inspirar la gent a somiar amb l'Església que estem cridats a ser, fer florir les esperances de la gent, estimular la confiança, embenar les ferides, teixir relacions noves i més profundes, aprendre els uns dels altres, construir ponts, il·luminar les ments, escalfar els cors i vigoritzar les nostres mans per a la nostra missió comuna” (Vademècum, 1.3). El Sínode ens fa pensar no en una altra Església, però sí en una “Església diferent”, oberta a la novetat que Déu vol indicar” (9-10-2021)

HACIA UNA IGLESIA SINODAL

El Papa Francisco ha convocado un Sínodo que tiene como tema principal reflexionar sobre la sinodalidad y, además, ha establecido un amplio proceso de consulta sobre este tema. Pero, ¿qué significa realmente? ¿qué es lo que implica?

1.- Caminar juntos

“Sínodo” es una palabra que viene del griego y significa caminar junto a otro, hacer juntos un camino. Por eso, la palabra “sínodo” expresa lo que es la Iglesia: unas personas que caminan juntas siguiendo a Jesús. Conviene recordar que en los orígenes, los cristianos eran conocidos como “los discípulos del camino” (cf. He 9, 2; 19. 9.23; 24, 14. 22). No es extraño que un venerable autor como san Juan Crisóstomo (siglo IV) dijera que la Iglesia es “nombre que indica caminar juntos (sínodo)” (Exp. In Psalm. 149, 1).

A partir de las enseñanzas del Concilio Vaticano II y de la experiencia de la Iglesia desde entonces ha ido creciendo la conciencia de que toda la Iglesia es sinodal. Decía el Papa Francisco que la sinodalidad no es simplemente una moda ni un nuevo eslogan sino que “la sinodalidad expresa la naturaleza de la Iglesia, su forma, su estilo, su misión” (18-09-2021).

2.- La Iglesia es comunión

Hay dos principios teológicos que fundamentan la sinodalidad. El primero es que la Iglesia es una comunión. Esta comunión tiene dos dimensiones: horizontal (comunión con Dios) y vertical (comunión entre los hombres). Lo principal es la unión con Dios Trinidad, que se realiza mediante la fe y el bautismo. La comunión con Dios da origen a la comunidad de creyentes, que es “comunidad de fe, esperanza y amor” (LG 8).

La sinodalidad indica la manera específica de vivir este ser comunión. La Iglesia manifiesta y realiza en concreto su ser comunión en el caminar juntos, en el reunirse en asamblea y en el participar activamente todos sus miembros en su acción evangelizadora (CTI, La sinodalidad, 6).

3.- Cada fiel en la Iglesia tiene el sentido sobrenatural de la fe (“*sensus fidei*”)

El segundo principio teológico que debemos tener en cuenta es que cada fiel en la Iglesia, en virtud de su bautismo, tiene el sentido sobrenatural de la fe, que le hace captar qué es lo que debe creer y cómo llevarlo a la práctica. Como dice el Papa en “*Evangelii Gaudium*”: “Como parte de su misterio de amor hacia la humanidad, Dios dota a la totalidad de los fieles de un *instinto de fe* —el *sensus fidei*— que los ayuda a discernir lo que viene realmente de Dios. La presencia del Espíritu otorga a los cristianos una cierta connaturalidad con las realidades divinas y una sabiduría que los permite captarlas intuitivamente, aunque no tengan el instrumental adecuado para expresarlas con precisión” (EG 119).

Una consecuencia de este principio es que no se puede realizar una división rígida entre *Ecclesia docens* y *Ecclesia discens*, “entre dirigentes y subalternos, entre los que

enseñan y los que tienen que aprender, olvidando que a Dios le gusta cambiar posiciones” (18-09-2021).

4.- Derecho a participar en la vida y misión de la Iglesia

El sínodo se presenta con el lema “comunidad, participación y misión”. La participación es una forma de concretar la comunión. En una Iglesia sinodal “todos son protagonistas, nadie puede ser considerado como un mero figurante” (18-09-2021). “Si falta una participación real de todo el Pueblo de Dios, los discursos sobre la comunión corren el riesgo de permanecer como intenciones piadosas”, ha dicho el Papa (9-10-2021).

El Papa quiere hacer frente al peligro de clericalismo, es decir, de constituir a los sacerdotes y obispos como una casta o grupo aparte, al que los demás deben obedecer.

La participación no puede quedar en una palabra hueca, sino que tiene que concretarse. No podemos contentarnos con la forma, sino que hay que ofrecer instrumentos y estructuras que faciliten el diálogo y la interacción del pueblo de Dios.

5.- Para la misión

La comunión y la participación son para la misión. La iglesia es comunión (koinonía) para la misión, para evangelizar. De la naturaleza de la Iglesia surge la misión.

En el documento de la Comisión teológica sobre la sinodalidad se afirma que “la sinodalidad se vive al servicio de la misión” y se recuerda la afirmación del Concilio: “*Ecclesia peregrinans natura sua missionaria est*” (AG 2). “La puesta en marcha de una Iglesia sinodal –se dice– es el presupuesto indispensable para un nuevo anuncio misionero que involucre a todo el pueblo de Dios” (n. 9).

6.- Etapas y niveles del camino sinodal 2021-2023

Hay tres *niveles* en el ejercicio de la sinodalidad (cf. 17-10-2015): el primer nivel acaece en las Iglesias particulares, en las que es preciso reavivar el proceso de participación a través de los diversos consejos y “organismos de la comunión”. La escucha de todos los bautizados se realiza especialmente en las iglesias locales.

El segundo nivel corresponde a las provincias y regiones eclesiales, a los concilios particulares y, de manera especial, a las conferencias episcopales (cc. 431-459).

El último nivel es el de la Iglesia universal, donde el Sínodo de los Obispos, “representando al episcopado católico, se transforma en expresión de la colegialidad episcopal dentro de una Iglesia toda sinodal” (17-10-15).

El documento de la Comisión teológica realiza una distinción que puede clarificar la función distinta que corresponde a fieles y pastores. Entre ellos no debe existir separación, sino distinción de competencias. Todos los fieles contribuyen en el proceso de tomar decisiones para la vida de la Iglesia, pero corresponde a los pastores formular

las decisiones: “la elaboración es una competencia sinodal, la decisión es una responsabilidad ministerial” (n. 69).

7.- La pregunta fundamental

El Papa nos plantea una pregunta fundamental, que es la siguiente: ¿Cómo se realiza en concreto el “caminar juntos”? ¿Qué caminos debemos recorrer para crecer en sinodalidad? ¿Qué pasos nos invita a dar el Espíritu?

Es una pregunta que se refiere a:

- El estilo de vida de la Iglesia
- Las estructuras y procesos eclesiales (la sinodalidad queda en un puro deseo si no se encarna en estructuras y procesos)
- Los procesos y eventos sinodales (Sínodo de los obispos, Sínodos diocesanos, Asambleas,...)

Nos hace preguntarnos también por nuestra Iglesia diocesana, para detectar en qué áreas necesita nuestra Iglesia mejorar y convertirse (en su vida espiritual, cultura, actitudes, estructuras, prácticas pastorales, relaciones, salida misionera, etc.) y de qué manera el Espíritu Santo nos invita a crecer en sinodalidad: ¿qué pasos debe dar la Diócesis para ser más sinodal?

El objetivo de esta consulta es escuchar juntos lo que el Espíritu Santo dice hoy a la Iglesia. No se trata de recoger opiniones ni de realizar una encuesta, sino de “escuchar la voz de Dios, de captar su presencia, de interceptar su paso y su soplo de vida” (18-09-2021).

8.- Escuchar la voz de todos

La escucha de Dios se realiza a través de la escucha de los demás, de lo que el Espíritu sugiere a los otros. En el proceso sinodal es fundamental el diálogo para discernir comunitariamente el camino.

Es muy importante que encuentre espacio la voz de los pobres y de los excluidos (refugiados, emigrantes, los que viven en pobreza, etc). También deseamos escuchar la voz de los que se han alejado de la Iglesia. Por eso es importante dejar las puertas abiertas, dejando que entren en la parroquia todas las personas. A los fieles de Roma les decía el Papa: “No dejéis a nadie fuera ni detrás” (18-09-2021).

9.- Soñar con una Iglesia distinta

En el vademécum se dice que “la finalidad de este Sínodo no es producir más documentos. Más bien pretende inspirar a la gente a soñar con la Iglesia que estamos llamados a ser, hacer florecer las esperanzas de la gente, estimular la confianza, vendar las heridas, tejer relaciones nuevas y más profundas, aprender unos de otros, construir puentes, iluminar las mentes, calentar los corazones y vigorizar nuestras manos para nuestra misión común” (Vademécum, 1.3). El Sínodo

nos hace pensar no en otra Iglesia, pero sí en una “Iglesia distinta”, abierta a la novedad que Dios le quiere indicar” (9-10-2021)